

Právo v klinické psychologii

MATĚJ STŘÍTESKÝ

Duševní onemocnění a nebezpečnost

Duševní onemocnění a nebezpečnost

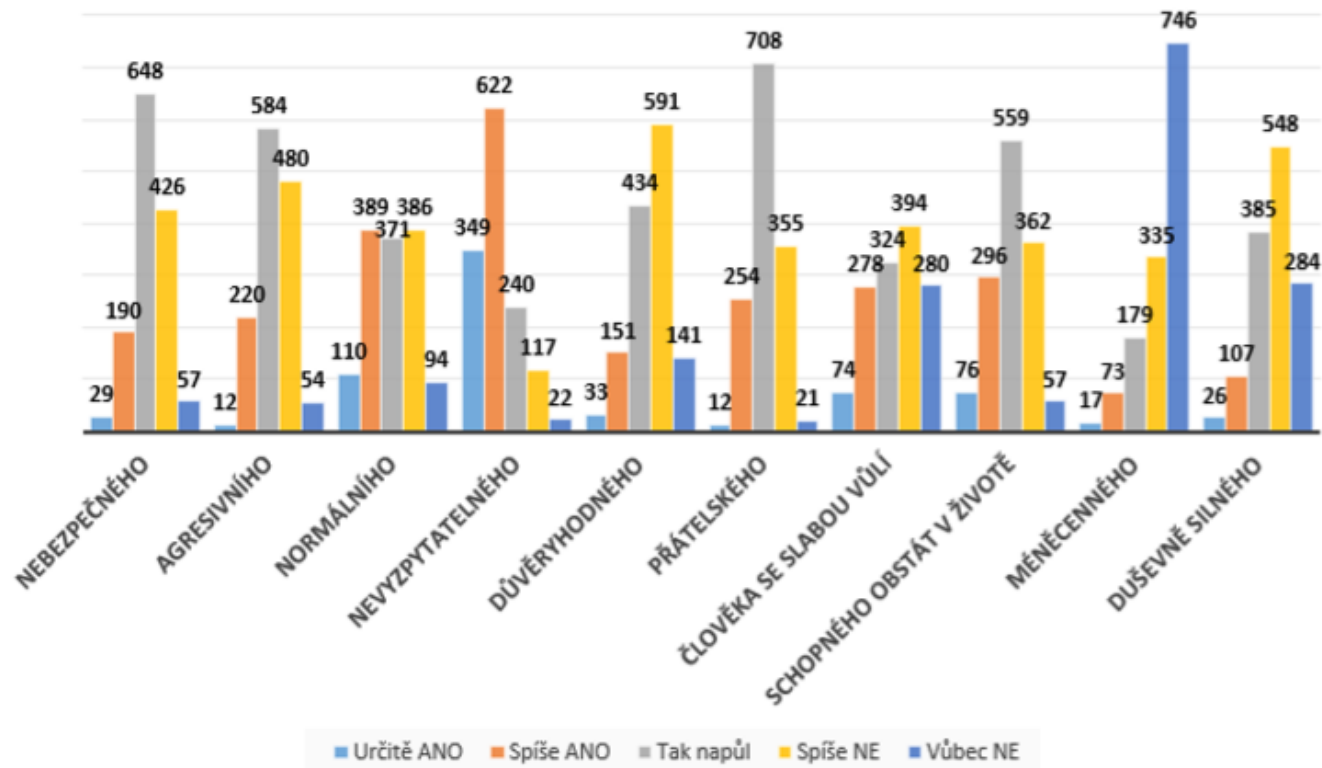

- ❑ Duševně nemocný muž bodl v Brně svou matku nožem.
- ❑ Paranoidní schizofrenik zavraždil svou přítelkyni po obrně.
- ❑ Schizofrenik Robert Leicht: Holí utloukl Aleška
- ❑ Schizofrenik v Kroměříži zkopal příbuzné, pak si vypíchl oko.
- ❑ Kolik duševně nemocných se může změnit ve vraždící monstra?

Co vede média k tvorbě tohoto obrazu duševně nemocných?

Holubová (2015) výzkum na 1350 studentech VŠ

Duševně nemocného člověka si představují jako...

Duševně nemocný je častěji obětí násilí než jeho pachatelem

- ❑ Duševně nemocní, a to i psychotičtí, jsou spíš častěji obětmi násilí než jeho pachateli. (Höshl, 2014)
- ❑ Pouze 1 % obětí trestných činů je přesvědčeno, že pachatel je napadl, protože trpěl duševním onemocněním. (BBC, 2015)
- ❑ Duševně nemocní se stávají násobně častěji oběťmi jak majetkových tak násilných trestných činů (Maniglio, 2009)

Každé duševní onemocnění ale není stejné?

Schizofrenie a násilí

- ❑ Fazel et al. (2009)
  - ❑ Meta analýza 20ti studií, které dohromady zkoumaly 18.423 osob
  - ❑ Byl zjištěn pozitivní vztah mezi psychotickým onemocněním a násilnou trestnou činností
  - ❑ Nicméně je zde řada mediátorů, které tento vztah ovlivňují, např. užívání návykových látek, častější bezdomovectví mezi lidmi s duševním onemocněním, frustrace, častější napadání ze strany okolí
- ...

Schizofrenie a násilí

Swanson et al. (1990)

Alkoholici se násilného chování dopouští 2x častěji než schizofrenici

Uživatelé tvrdých drog téměř třikrát častěji

Schizofrenie a násilí

Vevera (2015) výzkum proveden na 158 pacientech, kteří byli srovnání s lidmi bez duševního onemocnění stejného věku, pohlaví a vzdělání.

42% pacientů (muži) se schizofrenií uvedlo, že se v posledním roce před hospitalizací dopustila násilného chování, v běžné populaci to bylo 16%. (ženy 39% a 14%)

29% pacientů (muži) se schizofrenií uvedlo, že se v posledním roce stalo obětí násilí v běžné populaci to bylo 20%. (ženy 37% a 17%)

Schizofrenie a násilí

Laická představa nebezpečnosti „pouličních šílenců“ je mylná.

Drtivá většina násilných trestných činů byla u skupiny 1 316 pacientů, propuštěných z akutních psychiatrických oddělení a u kontrolní skupiny 519 osob ze stejné komunity, namířena proti rodinným příslušníkům a přátelům a odehrála se doma. (Steadman et al., 1998)

Schizofrenie a násilí

Vevera (2015)

47% násilného chování proti rodině

27 % násilného chování proti personálu

61 % násilného chování je vyvoláno vnějším impulzem v kombinaci se zvýšenou impulzivitou způsobenou duševním onemocněním.

Schizofrenie a násilí

- ❑ Lidé s duševním onemocněním jsou častěji obětí trestných činů než pachateli.
- ❑ Samo duševní onemocnění často není hlavní faktor, který k trestné činnosti vede, je zde řada dalších vlivů.
- ❑ Obraz duševně nemocných jako násilnických a nevyzpytatelných individuí neodpovídá realitě.

Duševní onemocnění je závažným onemocněním a stejně jako jiná závažná onemocnění si bude vybírat daň na životech a zdraví.

Zdroje

- Fazel S, Gulati G, Linsell L, Geddes JR, Grann M (2009) Schizophrenia and Violence: Systematic Review and Meta-Analysis. *PLoS Med* 6(8): e1000120. doi:10.1371/journal.pmed.1000120
- Steadman HJ, Mulvey EP, Monahan J, Robbins PC, Appelbaum PS, Grisso T, Roth LH, Silver E. Violence by people discharged from acute psychiatric inpatient facilities and by others in the same neighborhoods. *Arch Gen Psychiatry* 1998; 5: 393–401.
- Swanson, J. W., Holzer III, C. E., Ganju, V. K., & Jono, R. T. (1990). Violence and psychiatric disorder in the community: evidence from the Epidemiologic Catchment Area surveys. *Psychiatric Services*, 41(7), 761-770.
- Höshl, 2014, http://www.rozhlas.cz/dvojka/jaktovidi/_zprava/cyrl-hoschl-k-tragedii-na-zdarske-skole-slo-o-chorobny-priznak-nikoli-o-zlou-vuli--1410880
- Maniglio, R., 2009. Severe mental illness and criminal victimization: a systematic review. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 119(3), pp.180-191.
- Vevera J., 2015. Agrese z pohledu psychiatrie. <https://slideslive.com/38893273/agrese-z-pohledu-psychiatrie?locale=en>

Omezení osobní
svobody z důvodu
duševního
onemocnění

Osobní svoboda a duševní onemocnění

Bez osobní svobody se požívání většiny práv stává iluzorním a její zbavení v podobě trestu odnětí osobní svobody představuje nezávažnější trest, který naše společnost ukládá. Zdraví však představuje neméně důležitou hodnotu a právo tak nastavuje pravidla pro situace, v nichž se tyto dvě hodnoty dostanou do konfliktu.

Příklad 1

„Žena se dostavila na PČR, sdělila, že má pocit, že ji někdo pronásleduje. Nejspíše se jedná o jejího předchozího obchodního partnera. Žena tvrdí, že muž jí vniká do bytu a nechává tam svoje značky. Všechno je to součástí širší kampaně vůči její osobě. Žena často jezdí autem a za poslední dny měla několik drobných dopravních nehod. Policista zavolá RZS a paní odvezou do PL.“

Byla v tomto případě nedobrovolná hospitalizace na místě?

Příklad 2

„Muž v kostýmu piráta je zastaven v rámci silniční kontroly. Policie měla podezření, že muž řídí pod vlivem marihuany, muž odmítl dát krev či moč. Policie navrhl, že by ho taky mohla odvést do PL. Muž souhlasil. Na příjmu v Bohnicích muž sdělil, že je pirát a že všichni lidé jsou v podstatě piráti, protože každý by rád měl truhlu zlata, válel se na pláži v Karibiku a pil dobrý rum. Dodal také, že jeho život nemá žádný smysl, stejně jako nemá smysl život nikoho jiného, protože všechno je jen náhoda.“

Byla v tomto případě nedobrovolná hospitalizace na místě?

Příklad 3

„Nezletilý chlapec (15) s autismem reaguje na šikanu ve škole křikem a tvrzeními, že si “něco” udělá. Chlapec se nedá utiшит. Škola přivolá RZS a ta chlapce převezde do PL. Chlapec je stále neklidný, říká, že jeho osud už zde skončil. Když ho z příjmového oddělení odvádí na dětské vzpouzí se a je tak umístěn na dospělé. Do PL dorazí matka chlapce, která ho přišla vyzvednout do školy, kde jí řekli, že je v PL. Chlapec je i přes nesouhlas matky ponechán v PL.“

Byla v tomto případě nedobrovolná hospitalizace na místě?

Podmínky při nichž je hospitalizace bez souhlasu pacienta přípustná

---

1. Jeví osoba známky duševní poruchy nebo jí trpí nebo je pod vlivem návykové látky?
2. Ohrožuje tato osoba sebe nebo své okolí?
3. Je toto ohrožení závažné?
4. Je toto ohrožení bezprostřední?
5. Je pravdou, že toto ohrožení nelze odvrátit jinak?

Pravidla pro hospitalizaci pacienta bez souhlasu

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách (ZZS)

§ 38 odst. 1

(1) Pacienta lze bez souhlasu hospitalizovat, jestliže a) mu

1. bylo pravomocným rozhodnutím soudu uloženo **ochranné léčení formou lůžkové péče**,

2. je nařízena **izolace, karanténa** nebo léčení podle zákona o ochraně veřejného zdraví,

3. je podle trestního řádu nebo zákona o zvláštních řízeních soudních **nařízeno vyšetření zdravotního stavu**

Pravidla pro hospitalizaci pacienta bez souhlasu

---

§ 38 odst. 1 (ZZS)

b) ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí a jeví známky duševní poruchy nebo touto poruchou trpí nebo je pod vlivem návykové látky, pokud hrozbu pro pacienta nebo jeho okolí nelze odvrátit jinak, nebo

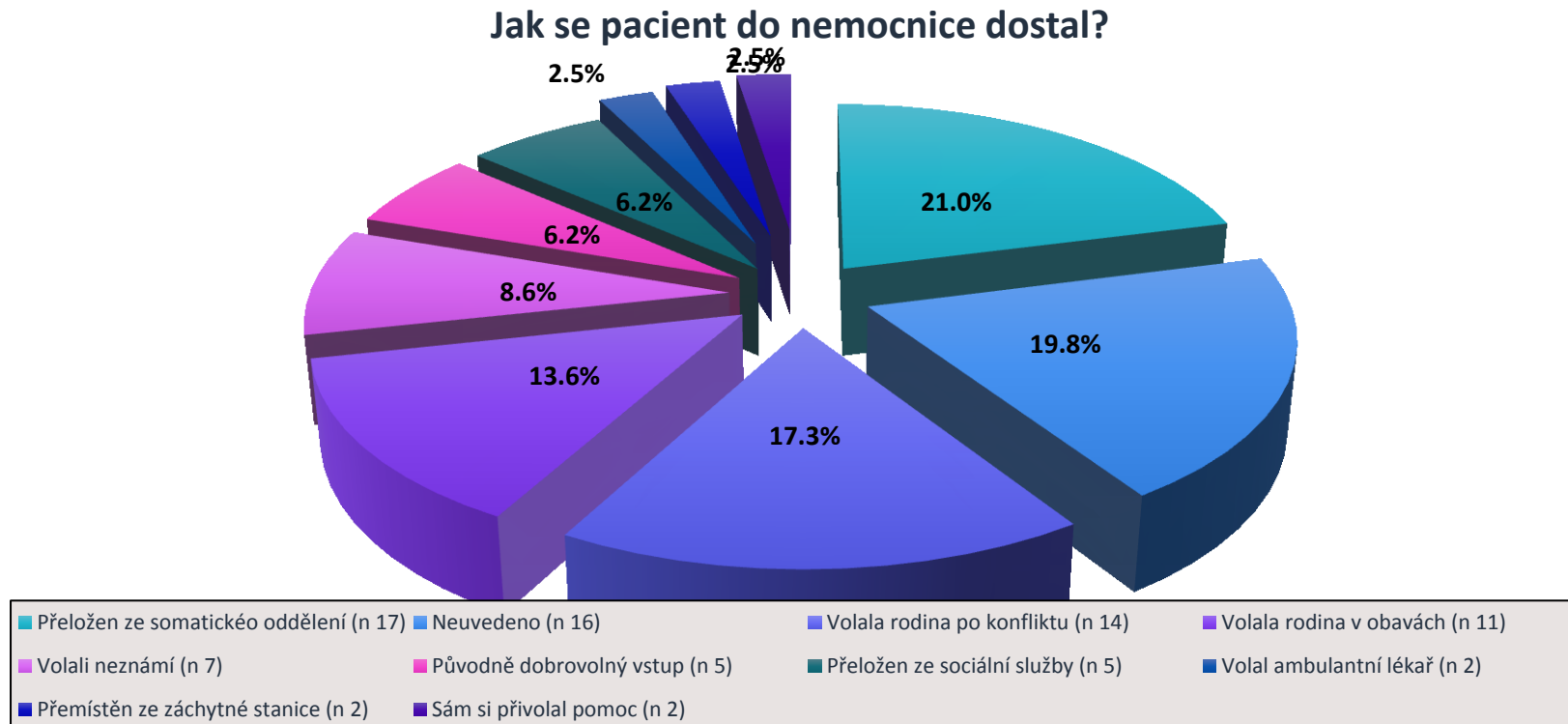
c) jeho zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a zároveň neumožňuje, aby vyslovil souhlas.

§ 38 odst. 2 (ZZS)

Nezletilého pacienta nebo pacienta s omezenou svéprávností lze bez souhlasu zákonného zástupce nebo opatrovníka hospitalizovat též v případě, jde-li o podezření na týrání, zneužívání nebo zanedbávání.

Jak se pacient do nemocnice dostal (doposud nezveřejněná analýza 81 rozhodnutí)

O nedobrovolné hospitalizaci musí rozhodnout soud

Zákon o zdravotních službách v § 40 stanoví povinnost poskytovatele zdravotních služeb oznámit hospitalizaci pacienta bez jeho souhlasu do 24 hodin od převzetí, a to za podmínky že v této době není souhlas udělen.

Postup soudu upravuje [zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních](#) v § 66 a násl.

Nedobrovolná hospitalizace obvyklý průběh

A) Někdo z okolí osoby získá přesvědčení, že osoba není duševně v pořádku a že je pravděpodobně nebezpečná.

Zde hraje velkou roli destigmatizace duševních onemocnění, pokud se veřejnost z neznalosti osob s duševním onemocněním bojí, bude nedobrovolná hospitalizace využívána k řešení tohoto strachu.

B) O potencionální hrozbě je informována PČR nebo RZS a ta po zvážení informací dorazí na místo.

Zde je důležité školení zdravotníků a policistů o práci s člověkem v krizové situaci, protože převoz do PL, může paradoxně vést k vyhocení situace.

Nedobrovolná hospitalizace obvyklý průběh

C) Osoba je přivezena do PN (nebo se tam dostaví sama, ale nechce být hospitalizována, nebo chce být hospitalizována na jiném oddělení). Lékař na příjmu rozhodne o tom, zda jsou naplněny podmínky pro převzetí člověka bez jeho souhlasu či nikoliv. Nedobrovolná hospitalizace může začít i tak, že člověk nastoupí dobrovolně ale posléze, chce proti vůli zdravotníků léčbu ukončit, Pokud naplnění podmínek shledá, přistoupí k nedobrovolné hospitalizaci.

D) Zdravotnický ústav musí do 24 h. od převzetí člověka bez jeho souhlasu vyrozumět soud (v jehož obvodu léčebna leží), že člověka převzal.

Nedobrovolná hospitalizace obvyklý průběh

E) Soud zahájí řízení o vyslovení přípustnosti nedobrovolné hospitalizace a ustanoví člověku advokáta jako opatrovníka pro toto řízení.

Vyrozumění o zahájení řízení a o ustanovení advokáta je doručeno nedobrovolně hospitalizovanému. Nedobrovolně hospitalizovaný si pro řízení může zvolit vlastního advokáta (nebo jiného zástupce), ale náklady na jeho práci si na rozdíl od ustanoveného nese sám. **Jaký je k tomu důvod?**

F) Soud a advokát by měli navštívit nedobrovolně hospitalizovaného v PN

Zde je problematické, když k návštěvě nedojde, nebo ji nevykoná přímo soudce, ale pošle soudního úředníka. Problém je i to, když soudce bez dalšího přijme názor lékaře o neschopnosti výslechu. Stav osoby je ovlivněn medikací.

Nedobrovolná hospitalizace obvyklý průběh

G) Soud do **sedmi dnů**, kdy mu PN sdělila, že převzala osobu bez jejího souhlasu rozhodne, zda toto rozhodnutí bylo v souladu se zákonem. Výsledkem rozhodnutí je konstatování, zda byla hospitalizace přípustná, či nikoliv, pokud je shledána nepřípustnou musí být pacient okamžitě propuštěn.

Soud rozhoduje bez jednání, má ale svolat tzv. jiný soudní rok, to znamená, že věc projedná v PN.

Soud provede důkazy potřebné pro posouzení, zda k převzetí došlo ze zákonných důvodů; k tomu zejména vyslechne umístěného člověka, ošetřujícího lékaře a další osoby, o jejichž vyslechnutí umístěný člověk požádá.

Nedobrovolná hospitalizace obvyklý průběh

H) Osoba, která byla nedobrovolně hospitalizována se může proti rozhodnutí o přípustnosti nedobrovolné hospitalizace odvolat, a to do 15ti dnů od doručení rozhodnutí o přípustnosti nedobrovolné hospitalizace. Rozhodnutí musí být doručeno do 24h od vydání rozhodnutí.

CH) Pokud dojde k propuštění osoby, dokud není pravomocně rozhodnuto o přípustnosti nedobrovolné hospitalizace, soud řízení zastaví. Pokud však propuštěný do dvou týdnů soudu sdělí, že na projednání přípustnosti hospitalizace trvá, soud věc projedná i po propuštění. **Proč tato úprava existuje?**

Nedobrovolná hospitalizace obvyklý průběh

I) Odvolací soud přezkoumá, rozhodnutí soudu prvního stupně, proti jeho rozhodnutí je možno podat dovolání, následně je možné podat ústavní stížnost a následně je možné obrátit se na Evropský soud pro lidská práva. Jedna nedobrovolná hospitalizace se tak může řešit i více jak pět let, tedy dlouhou dobu po tom, co byl člověk z PL propuštěn.

Pokud nedobrovolná hospitalizace stále trvá, tak ZZŘS opět vyžaduje rychlé projednání odvolání. Soud prvního stupně musí odvolacímu soudu předložit spis neprodleně a odvolací soud musí rozhodnout do jednoho měsíce od předložení.

Mlčenlivost x oznamovací povinnost

STŘÍTESKÝ, M. (2017). ZAMYŠLENÍ NAD OZNAMOVACÍ POVINNOSTÍ
PSYCHOLOGŮ JAKO PRACOVNÍKŮ V POMÁHAJÍCÍCH PROFESÍCH. E-
PSYCHOLOGIE, 11(4).

Mlčenlivost

Povinnost zachovávat mlčenlivost vyplývá pro poskytovatele z § 51 odst. 5 zákona o zdravotních službách a dopadá na všechny skutečnosti, o kterých se dozvěděl v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb.

Mlčenlivost

Porušením povinné mlčenlivosti dle § 51 odst. 3 a 4 zákona o zdravotních službách není zejména předávání informací o zdravotním stavu pacienta:

- nezbytných pro zajištění návaznosti poskytovaných zdravotních služeb,
- dále informací pro něž byl poskytovatel prokazatelně zproštěn mlčenlivosti pacientem,
- dále informací, které poskytovatel může, či dokonce musí poskytnout bez souhlasu pacienta podle dalších zákonů,
- a dále předávání informací soudu v rámci soudního sporu s pacientem, v rozsahu nezbytném pro ochranu práv poskytovatele.

Mlčenlivost vs oznamovací povinnost

Příklad 1

Klientka se Vám svěří, že ji před pěti roky znásilnil známý. Nic nehlásila, protože se bála dalšího kontaktu s pachatelem. Stále je odhodlaná nic nehlásit.

Mlčenlivost vs oznamovací povinnost

Příklad 2

Klientka, kterou znásilni známý, Vám později poskytne další informace (řešte bez ohledu na rozhodnutí v předchozí situaci). Jednou večer se klientka vracela domů autem a uviděla na chodníku pachatele, zatmělo se jí před očima, dupla na plyn a pachatele přejela, nikdo nic neviděl. Ze zpráv se dozvěděla, že byl na místě mrtvý. Vše se stalo už před několika lety, policie případ odložila. Klientka zatím nic hlásit nechce a to proto, že se sama stará o nezletilé děti, chce se sama udat, až děti budou dost velké na to, aby se o sebe postaraly samy.

Mlčenlivost vs oznamovací povinnost

Příklad 3

Pracujete ve výchovném ústavu. V průběhu rozhovoru se Vám 17-ti letý mladistvý svěří, že se před rokem a půl vloupal do bytu a odcizil sbírku historických mincí. Sbíрку prodal v zastavárně přibližně za 50.000 Kč, ale když se koukal, kolik by mince stály na internetu, tak zjistil, že mince by stály přibližně 500.000 Kč. Policie na nic nepřišla. Peníze propil, prohrál v automatech a utratil za drogy. Teď už je nějakou dobu “čistý” a má opustit výchovný ústav, kam se dostal za jiné problémy. Zdá se, že se upřímně bojí, že až bude venku mohl by ho trestný čin “dohnat” a ztížit mu např. přihlášení na školu, nebo působit problémy s prací. Bojí se vězení.

Mlčenlivost vs oznamovací povinnost

Příklad 4

Pracujete v dětském domově, od více dětí slyšíte, že 16-ti letý chlapec T. s lehkým intelektovým postižením se stal terčem déle trvající šikany ze strany dalších dětí v ústavě. Děti strůjce šikany ale prý ze strachu nechtějí označit. Děti popisují jak mu skupina “šikanujících” nadává, postrkuje ho, v noci ho v pravidelných intervalech chodí střídavě budit, plivou mu do jídla a pití, rozbíjí mu věci a říkají, že si je rozbil sám. Chlapec T je zamlklý, říká jen, že chce mít klid. Vychovatelé jsou bezradní, protože T ani další děti neoznačili “pachatele” a uváděná šikana se údajně děje, když se nikdo nedívá.

Mlčenlivost vs oznamovací povinnost

Příklad 5

Pracujete jako vězeňský psycholog. Vězeň se Vám svěří, že jeho spoluvězeň mu vypráví historky o tom, jak jednou v hospodské rvačce “dostal chlapa na vozík”. Vězeň, který měl zranění způsobit, je ve výkonu trestu za majetkovou trestnou činnost a za zranění nebyl nikdy stíhán, protože oběť ho prý neznala.

Oznamovací povinnost dle trestního zákoníku.

Oznamovací povinnost nedopadá na všechny trestné činy, ale jen na trestné činy výslovně vyjmenované v § 367 trestního zákoníku. Zde je vhodné zdůraznit, že smyslem uvedeného ustanovení není ulehčovat práci policii a nabádat obyvatele k udavačství, ale chránit „zájem společnosti na boji s nejzávažnější kriminalitou odhalováním a postihem nejzávažnějších trestných činů a jejich pachatelů“

Mlčenlivost vs oznamovací povinnost

Prvním krokem, který bychom měli učinit, je tedy ptát se sám sebe, zda to, že neoznámíme určitý trestní čin, je společensky nebezpečným jednáním, které ohrožuje „zájem společnosti na boji s nejzávažnější kriminalitou odhalováním a postihem nejzávažnějších trestných činů a jejich pachatelů“. Pokud si odpovíme záporně, neměli bychom mít obavy, že budeme za neoznámení trestného činu stíháni.

Oznamovací povinnost ale stanovují i další přepisy

---

zákon o zdravotních službách, v § 45 odst. 4 písm. b) stanoví poskytovateli zdravotních služeb povinnost informovat Policii České republiky o tom, že pacient svévolně opustil zdravotnické zařízení lůžkové péče, pokud je přerušением poskytování zdravotních služeb vážně ohroženo zdraví nebo život pacienta nebo třetích osob.

zákon č. 119/2002 Sb., o zbraních, ve znění pozdějších předpisů, kde je v § 20a odst. 2 stanovena povinnost uvědomit policii o tom, že lékař nabyt přesvědčení, že držitel zbrojního průkazu je v takovém zdravotním stavu, v němž nakládání se zbraní představuje přímé ohrožení života nebo zdraví.

zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, kde je v [§ 10 odst. 4](#) širokému okruhu osob stanovena povinnost oznámit orgánu sociálně právní ochrany dětí, že má v péči dítě, které je z pohledu uvedeného zákona považováno za ohrožené.

Děkuji za pozornost
